

**KURSANTLARNING BILISH FAOLLIGINI OSHIRISHDA GAPIRISHNI
O'RGATISH VA ULARNI O'RGATISHDAGI QIYINCHILIKLAR,
ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI**

Nargiza Shirinova

Jamoat xavfsizligi universiteti dotsenti,

Annotatsiya

Maqola ingliz tili darslarida kursantlarning bilish faolligini oshirishda gapirishni o'rgatish usullariga bag'ishlangan. Oliy o'quv yurti kursantlarining bilish faolligini oshirishning ahamiyati ko'rsatilib, bilish faolligini oshirishda gapirishni o'rgatish bo'yicha tavsiyalar berilgan.

Tayanch so'zlar: bilish faolligini oshirish, gapirish o'rgatish, ixtisosiy o'qitish, kursantlarning qiziqishini oshirish.

Kursantlarni nutq faoliyati turlariga o'rgatish, ya'ni ular bo'yicha bilish faolligini oshirish dolzarb vazifadir. Kursantlarni nutq faoliyati turlariga o'rgatish orqali ularning ingliz tilidagi matnlarni o'qib to'liq tushunishlari, audiomatnlar yoki suhbatdoshlarining nutqini tushuna olishlari, shuningdek, ingliz tilida erkin yozma va og'zaki nutq yuritishlariga erishamiz. Ushbu jarayonda ularning o'qish, tinglab tushunish, gapirish va yozuv bo'yicha bilish faolligi ham oshib boradi. Bularni amalga oshirish uchun, ingliz tili o'qituvchilari kursantlarning o'qish, tinglab tushunish, og'zaki va yozma nutq yuritishlaridagi qiyinchiliklarini anglay olishlari, ularni bartaraf etish bo'yicha bir qator metodik ishlarni amalga oshirishlari zarur. Bizga ma'lumki, kursantlarimizning sohasi bo'yicha ingliz tilida ta'lim olishlari, undan muloqot maqsadida foydalanishlari asosiy vazifamizdir. Shunday ekan, kursantlarga beriladigan harbiy sohaga oid materiallarni o'qish, audiomateriallarni tinglab tushunish va ular bo'yicha og'zaki va yozma nutq yuritish bo'yicha ko'nikma va malakalarini shakllantirishga xizmat qiladigan samarali usullarni qo'llay olish ingliz tili o'qituvchilari oldida turgan muhim vazifadir.

Yuqorida aytib o'tilganidek, kursantlarning bilish faoligini oshirishga xizmat qiladigan asosiy ko'nikmalardan biri gapirishdir. So'zlashishda kursantlar til

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th March, 2025

mexanikasi(talaffuz, grammatika, lugʻat), til funksiyalari (soʻrash, salomlashish, ruxsat olish va h.k.)dan xabardor boʻlishlari zarur. Kursantlarning gapirish koʻnikmasini shakllantirish jarayonida bir qator qiyinchiliklarga duch kelinadi. Masalan,

- leksik koʻnikma(soʻz boyligi)ning yetarli darajada shakllanmaganligi;
- grammatik koʻnikma(nutq qurilishi)ning yetarli darajada shakllanmaganligi;
- talaffuz koʻnikmalarining yetarli darajada shakllanmaganligi;
- ona tilidan meʼyordan ortiq foydalanish;
- psixologik faktorlar: xato qilishdan qoʻrqish, ikkilanish, ishonchsizlik, tashvish, asabiylashish, uyatchanlik;
- atrof-muhit muammolari: guruhda ingliz tili muhitining yaratilmaganligi, kursantlarning ona tiliga tarjima metodidan haddan ziyod foydalanishlari, guruhdagi kursantlar koʻpchiligining ingliz tiliga qiziqishining sustligi ingliz tilida gapirish imkoniyatlarining cheklanishiga sabab boʻladi.

Yuqorida keltirilgan muammolarni bartaraf qilish oʻqituvchidan mahorat talab qiladi. Uni quyidagi yechimlarda bayon qilishimiz mumkin:

Kursantlar leksik koʻnikma(soʻz boyligi)sining yetarli darajada shakllanmaganligi gapirish jarayonida baʼzi bir qiyinchiliklarga sabab boʻladi. Buning uchun, birinchi navbatda, kursantlarning lugʻat bilan ishlash koʻnikmasini shakllantirishimiz zarur, kursantlar har doim ikkita, yaʼni ona tilidan ingliz tiliga, ingliz tilidan ona tilidagi lugʻatga ega boʻlishi zarur. Ushbu lugʻatlardan zarur boʻlgan soʻzlarni qidirish, ularning mazmun-mohiyatini anglash, toʻgʻri qoʻllanilishi boʻyicha bilimlarga ega boʻlish, yaʼni ularning bilish faolligini til oʻqitish samaradorligini oshiradi.

Ingliz tilidagi grammatik koʻnikma(nutq qurilishi)ning yetarli darajada shakllanmaganligi ham kursantlar fikrlarini toʻgʻri bayon qila olmasliklari va buning natijasida ular nutqlarining rivojlanmaganligi kabi salbiy taʼsirlarga olib keladi. Shuning uchun, ingliz tili oʻqituvchilari grammatik materialni oʻrgatishning, yaʼni grammatika boʻyicha bilish faolligini oshirishning samarali usul va vositalarini toʻgʻri tanlay olishlari zarur, chunki grammatik qoidalarni tushunish aniqlik va samarali muloqotni kuchaytiradi.

Talaffuz koʻnikmalarining yetarli darajada shakllanmaganligi ingliz tilida gapirishga salbiy taʼsir koʻrsatadi. Shuning uchun ham, talaffuz koʻnikmasini

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th March, 2025

shakllantirish, ya`ni ularning bilish faolligini oshirish maqsadida kursantlar bir qator amallarni bajarishlari zarur. Albatta, ushbu jarayon kursantlardan ancha vaqt va amaliyot talab qiladi. Tabiiy til egalarining nutqini muntazam eshitib borish, ularning nutqini taqlid qilish va har xil gapirishning turlarini ham mashq qilish samarali hisoblanadi.

Ingliz tilini ikkinchi til sifatida o`rganish jarayonida o`rganuvchilar ba`zi bir til to`siqlariga duch kelish tabiiy holdir. Hattoki, ingliz tili egalari ham ba`zi bir xatoliklarga uchrashishlari mumkin. Shuning uchun ham, ingliz tilida gapirish jarayonida nutqimizda uchrashi mumkin bo`lgan xatoliklardan xavotir olmagan tarzda ushbu tilda nutq yuritish tilni tezroq o`zlashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Kursantlarning bilish faolligi oshirilgan taqdirdagina, ular bir-birining ingliz tilidagi nutqini eshita olish va nutqlarida uchraydigan xatoliklarni tahlil qila olish va ularni bartaraf etish bo`yicha bir qator tavsiyalar berib borish ko`nikma va malakalariga ega bo`lib borishadi.

Kursantlarning bilish faolligini oshirishda psixologik faktorlar ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, xato qilishdan qo`rqish, ikkilanish, ishonchsizlik, tashvish, asabiylashish, uyatchanlik og`zaki nutqni o`stirishda to`siq bo`lishi mumkin. Tabiiy holda, o`rganilmagan tilda gapirish jarayonida ba`zi bir xatoliklarga yo`l qo`yish mutlaqo normal holatdir, shuning uchun, muntazam ravishda mashq qilish va xatolar ustida ishlash salbiy ta`sir qiluvchi psixologik omillarni bartaraf etish uchun qo`l keladi.

Dars jarayonida ingliz tilida gapirish muhitini yaratish, ularning yoshi va kasbiga mos keluvchi o`qitish materialini tanlash kursantlarning ingliz tilida gapirishga bo`lgan qiziqishini oshiradi va gapirish ko`nikma va malakalarini shakllantirishga, yani bilish faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, o`qituvchi ingliz tili darslarida harbiy oliy ta`lim muassasalari kursantlarining gapirish bo`yicha bilish faolligini oshirishdagi qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish yo`llaridan xabardor bo`lishlari, ularni bartaraf etish bo`yicha zaruriy usullarni qo`llash metodikasi bilan qurollantirilishlari zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th March, 2025

1. Иканова, Л. (2025, March). ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПРАВ ОСУЖДЕННЫХ И ЛИШЕННЫХ СВОБОДЫ ЛИЦ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН И ИХ ВНЕДРЕНИЕ В ПРАКТИКУ. In International Educators Conference (pp. 116-120).
2. Yodgorov, M. (2020). ISLOM MANBALARIDA AYOLLAR E'ZOZI. Студенческий вестник, (10-2), 97-99.
3. Ikanova, L. (2019). THE IMPACT OF THE MATERIALS DEVELOPMENT TO THE IMPLEMENTATION OF THE LANGUAGE PLANNING AND POLICY. Electronic journal of actual problems of modern science, education and training, 7-13.
4. Ikanova, L. (2020). Analysis Of Two Tasks from The Point of Pragmatics. Modern trends in linguistics: problem and solutions, 25-26.
5. Lazokat, I. (2022). Enhancing listening skills with the help of digital tools. Thematics journal of English language teaching, 6(1), 136-139.
6. Ikanova, L. (2025). DISTANCE LEARNING FOR LANGUAGE COURSES: UNLOCKING THE WORLD THROUGH VIRTUAL CLASSROOMS. JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS, 72(1), 287-291.
7. Pulatova, Z. Factors For The Development Of Writing Skills Of Law Students In A Modular System.
8. Abduazizovna, P. Z. (2025, March). DIDACTIC FUNDAMENTALS OF IMPROVING LEXICAL COMPETENCE (B2 LEVEL). In International Educators Conference (pp. 135-142).
9. Abduazizovna, P. Z. (2025). THEORETICAL-METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF EXERCISES IN THE DEVELOPMENT OF LEXICAL COMPETENCE OF LEARNERS. JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS, 72(1), 273-282.
10. Pulatova, Z. (2020). ASSESSMENT PRINCIPLES, CHARACTERISTICS OF IMPROVING STUDENTS'ASSESSMENT OF WRITING SKILLS IN ENGLISH (EXAMPLE B2 LEVEL). European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 8(12).

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th March, 2025

11. Дарвишова, Г. К. (2022). ШАРЛОТТА БРОНТЕ АСАРЛАРИДА БАДИЙ МАҲОРАТ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(Special Issue 26), 754-757.
12. Darvishova, G. K. S. B. I., & MAVQEI, A. I. ORIENSS. 2023.№ 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sharlotta-bronte-ijodida-ayolning-ijtimoiymavqei> (дата обращения: 10.10. 2023).
13. Kenjabayevna, D. G. (2025, March). THE IMPORTANCE OF GRAMMAR GAMES IN TEACHING ENGLISH. In International Educators Conference (pp. 107-115).
14. Darvishova, G. K. (2024). TIL SINTAKTIK QURILMALARINI O'RGANISHNING DOLZARB MASALALARI. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI BEKE, (55-3).
15. Kenjabayevna, D. G. (2025). IMPROVING STUDENTS'READING ABILITY IN TEACHING ENGLISH. JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS, 72(1), 272-276.
16. Darvishova, G. (2024). ШАРЛОТТА БРОНТЕНИНГ ИНГЛИЗ АДАБИЁТИГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ. Наука и инновация, 2(23), 91-96.
17. Shirinova, N. D. (2024). INPARALLELISM IN ENGLISH. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI BEKE, (55-3).
18. Shirinova, N. D. (2024). GRADUAL INPARALLELISM IN UZBEK. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI BEKE, (55-3).
19. Shirinova, N. (2025). INGLIZ TILI DARSLARIDA HARBIY OLIY TALIM MUASSASALARI KURSANTLARINING OQISH KONIKMASIINI SHAKLLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YOLLARI. JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS, 71(1), 208-212.
20. Shirinova, N. (2025, March). KURSANTLARNING BILISH FAOLLIGINI OSHIRISHDA YOZUVNI O 'RGATISH USULLARI. In International Educators Conference (pp. 121-126).
21. Ширинова, Н. (2024). ГРАДУАЛ ПАРАЛЛЕЛИЗМ. Наука и инновация, 2(23), 97-103.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th March, 2025

-
22. Ширинова, Н. Д., Давлатова, М. Х., & МОРФОЛОГИЧЕСКИЙ, С. КАЧЕСТВЕННОСТИ В СИСТЕМЕ ЯЗЫКА. Muassis: Buxoro davlat universiteti TAHIRIYAT: Muharrirlar: MQ Abuzalova MA Bokareva NN Voxidova, 40.
 23. Shirinova, N. (2018). AUTHENTIC MATERIALS IN VOCABULARY DEVELOPMENT PROCESS. In International Scientific and Practical Conference World science (Vol. 7, No. 6, pp. 11-15). ROST.
 24. Shirinova, N., & English, A. N. L. L. (2016). for Agriculture. Study-book for the students of agriculture.
 25. Sayyora, I. (2022). The role of repetition as a stylistic tool in political texts. Zien Journal of Social Sciences and Humanities, 13(1), 65-79.
 26. Sayyora, I. (2025). EMPLOYING INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN IMPROVING LINGUISTIC COMPETENCE OF CADETS WITH THE BLENDING METHOD. JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS, 72(1), 283-286.